
Zákon padajícího krajíce

Zákon padajícího krajíce

LIDOVÉ NOVINY

2.2.2012 Lidové noviny Strana 13 Názory, autor:MARTIN WEISS

Vydělaly by na školném banky? Tímhle způsobem lze odstřelit cokoliv

V rozhovoru s děkanem elektrotechnické fakulty ČVUT Pavlem Ripkou vybuchla na povrch jistá pozoruhodná intelektuální schémata, která nejsou nová a nejsou vlastní zdaleka jen jemu. Nové je jen to, že se dnes při příležitosti snah o reformu vysokých škol způsob uvažování, jehož přirozeným domovem jsou hospodské debaty, zabydluje v nejvyšších intelektuálních patrech.

Školné, říká Ripka, je sice samo o sobě „myšlenka blahodárná a nesmírně užitečná,“ ale zároveň je třeba jeho zavedení zabránit. Je to totiž myšlenka „v našich podmínkách nerealizovatelná, vznikne z ní paskvil, peníze se rozkradou nebo zmizí a jediný, kdo bude mít radost, budou banky. A samozřejmě politici, kteří rozhodnou, která banka bude poskytovat půjčky...“

Je to pravda? Samozřejmě to může být pravda, ale je to specifický druh pravdy. Asi jako je specifickým druhem vědeckého zákona věta, že padající chleba vždy dopadne namazanou stranou na zem. Pravdivost se tu hodnotí podle míry smůly, svinstva či proradnosti, jež někdo s nějakou myšlenkou dokáže ztotožnit. Tváří se to jako odvážné vyvození důsledků z empirie, ale ve skutečnosti jde jen o líbivý apriorní nihilismus. Je vlastně div, že ještě svěřujeme policistům právo vybírat pokuty, protože to přece vede jen k tomu, že žádají od řidičů úplatky.

Vydělaly by na školném banky? Dobře, postupujme důsledně. V tom případě zrušme hypotéky, protože tento investiční nástroj je taky vymezen v zákoně a banky na něm vydělávají. Zrušme stavební spoření a penzijní připojištění, vždyť tady stát jen odevzdává peníze finančníkům. Pojištění povinného ručení u automobilů je taky vlastně takový tunel dobrý jen k tomu, aby z něj těžily pojišťovny. O povinném pojištění cestovních kanceláří nemluvě.

To všechno jsou instituce, za jejichž vznikem stojí stát, který cosi uložil a zreguloval, protože to větší či menší množství lidí (i třeba zprostředkovaně v případě převzetí zahraničních modelů) považovalo za společensky prospěšné. V každém jednotlivém případě se můžeme bavit o tom, zda to stát vůbec má dělat, zda to dělá dobře a zda by to nešlo dělat lépe. Ale argumentem, že by to vůbec dělat neměl, protože na tom někdo vydělá, je odstřelíme na jeden zásah v každém jednotlivém případě. Když na tom nesmí vydělat nikdo, pak tedy nemá smysl zkoušet, jak to dělat líp. Povinné ručení, jak známo, bývalo monopolem jedné pojišťovny a tento monopol byl zrušen, což je lepší. Ale stále na něm pojišťovny vydělávají, takže je to špatně a zrušme ho. A když už jsme u toho, zrušme i pojišťovny a banky, vždyť chtějí jenom vydělávat peníze. V tom případě jsme neměli nic privatizovat - stejně to byl jen jeden velký tunel - a nechat všechno státu, případně veřejnoprávním korporacím se zaručenými příjmy a nedotknutelným statutem. Zřejmě proto, že jim jde všechno tak dobře.

Je to způsob uvažování, který člověk předpokládá třeba u vděčných posluchačů Andreje Babiše. Ale je smutné, když ho převezmou lidé, u nichž by emoce, osobní zájem a uhranutost konkrétními případy neměla zastupovat schopnost myšlení. Tento nihilismus či defetismus je přitom zvláštním zrcadlovým obrazem rétoriky Václava Klause z 90. let, kdy s oblibou tvrdil, že na koncepci reformy nelze měnit nic, protože každý korektivní státní zásah by svými nezamýšlenými, ale zákonitými důsledky všechno jen změnil k horšímu.

Je to způsob uvažování, který člověk předpokládá třeba u vděčných posluchačů Andreje Babiše. Ale je smutné, když ho převezmou lidé, u nichž by emoce, osobní zájem a uhranutost konkrétními případy neměla zastupovat schopnost myšlení.